

Sygn. akt I Ca 168/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie SSO Elżbieta Zalewska-Statuch

SSO Antoni Smus

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 4 czerwca 2014 r. w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z powództwa J. M. , K. M. (1) i T. M.

przeciwko (...) SA w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 26 listopada 2013 r. sygn. akt I C 911/12

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanego (...) SA w W. na rzecz powodów J. M. , K. M. (1) i T. M. kwoty po 1200 (jeden tysiąc dwieście) złotych dla każdego z nich tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem drugiej instancji.

Sygn. akt I Ca 168/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 26 listopada 2013 roku Sąd Rejonowy w Łasku w sprawie o sygn. akt I C 911/12 zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda T. M. tytułem zadośćuczynienia kwotę 20.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 24 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty, w punkcie 2. oddalił powództwo T. M. w pozostałej części, natomiast w punktach 3. i 4. orzekł o kosztach procesu.

W punkcie 5. Sąd Rejonowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda K. M. (1) tytułem zadośćuczynienia kwotę 20.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 24 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty, w punkcie 6. oddalił powództwo K. M. (1) w pozostałej części, zaś w punktach 7. i 8. orzekł o kosztach procesu.

W punkcie 9. Sąd pierwszej instancji zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda J. M. tytułem zadośćuczynienia kwotę 15 000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 24 czerwca 2012 roku do dnia zapłaty, w punkcie 10. oddalił powództwo J. M. w pozostałej części, natomiast w punktach 11. - 13. orzekł o kosztach procesu.

Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach, które Sąd Okręgowy podziela i uznaje za własne:

W dniu 25 kwietnia 1998 roku w miejscowości G. starszy szeregowy D. M. prowadząc samochód osobowy marki F. (...) o nr rej. (...) stanowiący własność K. M. (2) umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym określone w art. 45 ust. 1 pkt. 1 i art. 45 ust 2 pkt. 3 w zw. z art. 63 ust. 1 oraz

w sposób nieumyślny wskazane w art. 3 ust. 1 i art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. prawo o ruchu drogowym w ten sposób, że znajdując się w stanie nietrzeźwości - 2,2% alkoholu we krwi przewoził wymienionym pojazdem na trasie Ł.-B. z przekroczeniem liczby miejsc określonych w dowodzie rejestracyjnym, będących również w stanie nietrzeźwym R. M. (1), J. J., K. M. (2) oraz P. D. i około godz. 3:05 na łuku tejże drogi nie zachował wymaganej ostrożności

i prędkości zapewniającej panowanie nad prowadzonym przez siebie pojazdem, przez co zjechał na przeciwległy pas ruchu i doprowadzając do czołowego zderzenia z jadącym

z przeciwka samochodem ciężarowym marki J., w wyniku czego śmierć na miejscu zdarzenia poniósł kierującym F. (...) D. M. oraz wszyscy przewożeni pasażerowie: R. M. (1), J. J., K. M. (2) i P. D.. W dniu 29 maja 1998 roku Wojkowska Prokuratura Garnizonowa w Ł. wydała postanowienie

o umorzeniu (z uwagi na śmierć sprawcy) śledztwa o sygn. PgŚl 10/98 prowadzonego w sprawie przedmiotowego wypadku.

Właściciel samochodu marki F. (...) o nr rej. (...) posiadał ubezpieczenie z tytułu odpowiedzialności cywilnej w (...) S.A.

Powód J. M. w dacie śmierci swojego brata miał 4 lata i 7 miesięcy. Jego bracia, którzy zginęli w wypadku mieli odpowiednio 19 i 18 lat. Powód wychowywał się

w wielodzietnej rodzinie. Oprócz braci, którzy zginęli w wypadku miał jeszcze troje starszego rodzeństwa - dwóch braci i siostrę. Powód ze starszymi braćmi bawił się, grał z nimi w piłkę, był przez nich wożony motorem. Obecnie powód ma 20 lat. Pracuje jako pomoc mechanika. Mieszka nadal w domu rodzinnym razem z rodzicami. Powód chodzi na cmentarz na groby braci i ich wspomina.

Powód z uwagi na swój wiek i możliwości rozwojowe nie rozumiał śmierci jako zjawiska nieodwracalnego. Tak wczesna faza rozwojowa nie pozwalała na zapamiętanie tego zdarzenia oraz mogła skutkować krótkotrwałą tęsknotą. Utrata braci nie miała istotnego wpływu na jego rozwój i psychikę. Powód nie wymagał i nie będzie wymagał żadnej terapii w związku ze śmiercią braci.

Powód T. M. w dacie śmierci swojego brata miał 12 lat. Chodził do szkoły podstawowej. O śmierci braci dowiedział się od rodziców, których o wypadku poinformowała Policja. Najpierw poinformowano o śmierci brata D., gdyż miał przy sobie dokumenty. Na prośbę matki, która miała nadzieję, że żyje drugi z jej synów R. - powód pojechał szukać brata. Po tym jak się okazało, że nie żyją obaj bracia powoda, matka powodów przeszła załamanie nerwowe. Nie była w stanie zajmować się dziećmi. Powód przez dwa tygodnie przebywał u swojej ciotki. Powód wspomina brata R., twierdząc, że bardzo dużo się od niego nauczył. Bracia mieli wspólne zainteresowania - motoryzację. Powód tęskni za bratem.

Powód miał ukształtowane myślenie abstrakcyjne i żalobę po stracie braci przeżywał tak, jak osoby dorosłe według następujących faz: szok / z takimi symptomami jak: niedowierzanie, poczucie zagubienia, bezradność, problemy ze snem, apetytem /, uświadomienie sobie straty / z takimi symptomami jak: niepokój, stres, płacz, problemy z koncentracją uwagi i pamięcią/, chronienie siebie / z takimi objawami jak: rozpacz, zmęczenie, osłabienie systemu odpornościowego, praca nad smutkiem i żalem poprzez przywoływanie wspomnień o zmarłej osobie, idealizowanie osoby zmarłej/, powracanie do zdrowia /przebaczanie, poszukiwanie znaczenia, zabliznianie się rany/, odnowa /

zajęcie się swoimi potrzebami, aktywny kontakt ze światem/. Poczucie straty brata będzie zawsze odczuwane przez powoda jako smutne i przykre, ale siła tego uczucia wraz z upływem czasu maleje, pozwalając na koncentrowanie się na swoim życiu- na aktualnej rzeczywistości. Powód nie wymagał i nie będzie wymagał żadnej terapii w związku ze śmiercią braci.

Powód K. M. (1) w dacie śmierci swojego brata miał 16 lat. Uczęszczał wtedy na praktyki zawodowe. O śmierci braci dowiedział się, gdy przebywał u kolegi. Został przez niego przywieziony do domu. Powód po śmierci braci przerwał praktyki i wrócił do miejsca zamieszkania. Pomagał rodzicom przy młodszym rodzeństwie. Brat R. pomagał powodowi w nauce, razem grali w piłkę. Powód tęskni za braćmi. Powodowi zostało w pamięci wyprowadzenie z domu dwóch trumien przez kolegów brata z jednostki.

Powód, tak jak jego brat T. M., żałobę po stracie braci przeżywał tak jak osoby dorosłe według następujących faz: szok / z takimi symptomami jak: niedowierzanie, poczucie zagubienia, bezradność, problemy ze snem, apetytem /, uświadomienie sobie straty / z takimi symptomami jak: niepokój, stres, płacz, problemy z koncentracją uwagi i pamięcią/, chronienie siebie/ z takimi objawami jak: rozpacz, zmęczenie, osłabienie systemu odpornościowego, praca nad smutkiem i żalem poprzez przywoływanie wspomnień o zmarłej osobie, idealizowanie osoby zmarłej/, powracanie do zdrowia /przebaczenie, poszukiwanie znaczenia, zablźnianie się rany/, odnowa / zajęcie się swoimi potrzebami, aktywny kontakt ze światem/. Poczucie straty brata będzie zawsze odczuwane przez powoda jako smutne i przykre, ale siła tego uczucia wraz z upływem czasu maleje, pozwalając na koncentrowaniu się na swoim życiu - na aktualnej rzeczywistości. Powód nie wymagał i nie będzie wymagał żadnej terapii w związku ze śmiercią braci.

Pismem z dnia 15 maja 2012 roku / doręczonym ubezpieczycielowi w dniu 23 maja 2012 r./ pełnomocnik powodów dokonał w (...) S.A. Centrum likwidacji S. w Ł. zgłoszenia roszczeń z tytułu zadośćuczynienia pieniężnego w związku z naruszeniem dóbr osobistych na skutek śmierć osoby bliskiej. Pozwany odmówił powodom wypłaty zadośćuczynienia w związku ze śmiercią R. M. (1).

Sąd Rejonowy wskazał, że podstawą odpowiedzialności pozwanego Towarzystwa (...) jest przepis art. 822 § 1 k.c. Następnie podał, że powodowie żądają zadośćuczynienia na podstawie przepisów art. 448 k.c. w zw. z art.24 § 1 k.c. , ponieważ przepis art. 446 § 4 k.c. został wprowadzony do porządku prawnego ustawą z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) i obowiązuje od dnia 3 sierpnia 2008 roku. Do wypadku doszło zaś przed wejściem w życie ww. przepisów.

W ocenie Sądu pierwszej instancji powodowie K. M. (1), T. M.

i J. M. wykazali w sposób niebudzący wątpliwości, iż na skutek śmierci ich brata R. M. (1) zostało naruszone ich dobro osobiste polegające na prawie do życia

w rodzinie. Tragiczna, niespodziewana śmierć dwóch starszych braci powodów jednego jako sprawcy wypadku, a drugiego jako pasażera - spowodowała u każdego z powodów rozpacz, ból, osamotnienie cierpienie. Sąd Rejonowy podkreślił, że powodowie stracili ważne dla siebie osoby bliskie, z którymi łączyły ich niepowtarzalne więzi i nic ani nikt nie jest w stanie ich zastąpić. Więź rodzinna na skutek deliktu została w sposób nagły przedwcześnie zerwana. Sąd następnie zaznaczył, że powodowie, mimo iż od wypadku minęło wiele lat, nadal wspominają braci i ich pasje oraz pomoc ze strony braci udzielaną im jako młodszemu rodzeństwu.

Zdaniem Sądu Rejonowego roszczenia powodów są uzasadnione, w związku z czym zasądził zadośćuczynienie w wysokości po 20.000 zł na rzecz powodów T. M. i K. M. (1), uznając, iż jest to kwota odpowiadająca wymiarowi doznaney przez nich krzywdy. Co do powoda J. M. — Sąd uznał, iż adekwatne będzie zadośćuczynienie w kwocie 15 000 zł. W pozostałym zakresie Sąd Rejonowy powództwo oddalił.

O odsetkach Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.

w zw. z art. 14 ust 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, zasądzając je od dnia 24 czerwca 2012 roku oraz oddalając powództwo co do odsetek w pozostałym zakresie.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zakresie kosztów dotyczących powodów T. M. i K. M. (1), natomiast co do kosztów dotyczących J. M. zasądzone je na podstawie art. 100 k.p.c. kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Z powyższym wyrokiem nie zgodził się pozwany, który zaskarżył go w całości, za wyjątkiem pkt. 2., 6. i 10. Przedmiotowemu rozstrzygnięciu zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 23, 24 § 1 i art. 448 k.c. i przyjęcie, iż powodom przysługuje zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę,
- sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału i przyjęcie, że odpowiednią sumą zadośćuczynienia byłoby, odpowiednio dla każdego z powodów: 20.000 zł, 20.000 zł i 15.000 zł.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa we wszystkich trzech sprawach i zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów procesu za I i II instancję według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu kwestionującego art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c. jako podstawę odpowiedzialności pozwanego z tytułu zadośćuczynienia za śmierć najbliższego członka rodziny powodów w świetle stanu prawnego sprzed 3 sierpnia 2008 roku. Przed tą datą nie obowiązywał jeszcze bowiem art. 446 § 4 k.c., który wyraźnie dopuszcza możliwość przyznania najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Niewątpliwie art. 446 § 4 k.c. nie ma zastosowania do krzywd powstałych, jak w rozpoznawanej sprawie, przed datą 3 sierpnia 2008 roku. Jednakże nie ma racji skarżący, iż w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 3 sierpnia 2008 r. nie istniała podstawa prawna do przyznania zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej, a w szczególności, że podstawy tej nie mógł stanowić art. 448 k.c.

W uchwale z dnia 22 października 2010 r. sygn. akt III CZP 76/10 (OSNC - ZD 2011, nr B, poz. 42) Sąd Najwyższy dokonał analizy skutków dodania § 4 do art. 446 k.c.

i stwierdził, że zabieg ten nie był jedynie wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie tej normy, ale dokonania zmiany w ogólnej regule wynikającej

z art. 448 k.c. przez zawężenie kręgu osób uprawnionych do zadośćuczynienia. Gdyby przepis art. 446 § 4 k.c. nie został wprowadzony, zadośćuczynienia mógłby dochodzić każdy, a nie tylko najbliższy członek rodziny. Przepis art. 446 § 4 k.c. ułatwia dochodzenie zadośćuczynienia, bowiem umożliwia jego uzyskanie bez potrzeby wykazywania jakichkolwiek innych – poza w nim wymienionych – przesłanek. Wprowadzenie tego przepisu nie powinno być jednak rozumiane w ten sposób, że w dotychczasowym stanie prawnym

art. 448 k.c. nie mógł stanowić podstawy przyznania zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej. Takie rozumowanie oznaczałoby, że chwila, w której doszło do zdarzenia będącego źródłem szkody, decydująca - zgodnie w wyborem ustawodawcy - o możliwości zastosowania art. 446 § 4 k.c., rozstrzygałaby definitywnie o istnieniu lub braku istnienia uprawnienia do uzyskania zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią osoby bliskiej, bez względu na rodzaj krzywdy. W istocie prowadziłyby do radykalnego zróżnicowania sytuacji osób, które doznały krzywdy o podobnym charakterze, nawet

w krótkich odstępach czasu, co jest trudne do zaakceptowania (vide: uzasadnienie wyroku SN z 14.01.2010 r. sygn. akt IV CSK 307/09 – OSNC – ZD 2010, nr C, poz. 91). Pogląd ten Sąd Okręgowy całkowicie podziela. Wbrew zatem stanowisku skarżącego możliwe było zasądzenie zadośćuczynienia pieniężnego w oparciu o przepis art. 448

k.c. Zważyć nadto trzeba, iż przepis art. 448 k.c. umieszczony został wśród przepisów o czynach niedozwolonych bez wskazania podstaw i przesłanek odpowiedzialności, jak również bez wyszczególnienia przesłanek egzoneracyjnych. Należy zatem stosować ogólne zasady odpowiedzialności z czynów niedozwolonych, a w tym podstawową, jaką jest wina sprawcy. Z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika, że sprawcą ponoszącym winę za śmierć R. M. (2) jest kierujący pojazdem F. (...) D. M., który także zginął w wyniku zdarzenia z dnia 25 kwietnia 1995 roku. W tej sytuacji wszystkie przesłanki odpowiedzialności z art. 448 k.c. zostały spełnione, a zatem przepis ten znajduje pełne zastosowanie w rozpoznawanej sprawie.

Przechodząc do zarzutu dotyczącego wysokości przyznanego powodom zadośćuczynienia, należy wskazać, że jest to w istocie zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c., a nie, jak podnosi skarżący, błąd polegający na sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału. Sąd pierwszej instancji prawidłowo bowiem ustalił stan faktyczny, eksponując w uzasadnieniu wszystkie okoliczności pozwalające na właściwe zastosowanie normy zawartej w art. 448 k.c. Sąd Rejonowy odniósł się przy tym do całości zgromadzonego materiału dowodowego w postaci zeznań powodów oraz opinii biegłej, nie pomijając żadnych istotnych faktów. Mając prawidłowo ustalony stan faktyczny Sąd pierwszej instancji mógł co najwyżej naruszyć przepis prawa materialnego w rezultacie subsumcji tego przepisu. Tymczasem zdaniem Sądu Okręgowego nie doszło w niniejszej sprawie do takiego naruszenia.

W pierwszej kolejności trzeba zwrócić uwagę, że orzekanie o wysokości zadośćuczynienia, z zachowaniem postulatu „odpowiedniości”, wyrażonego wprost

w przepisie art. 448 k.c., należy do swobodnego uznania Sądu. Tej dyskrecyjnej władzy sędziego Sąd Odwoławczy zmieniać nie może, o ile Sąd pierwszej instancji prawidłowo zbadał i ocenił wszystkie okoliczności sprawy. Atrybut swobody orzekania

o wysokości zadośćuczynienia wynika z faktu, iż nie istnieją żadne zobiektywizowane, ustawowo określone kryteria pozwalające Sądowi na rozstrzygnięcie o zadośćuczynieniu

we wprost określonych przedziałach pieniężnych. Sąd Odwoławczy może dokonać korekty wysokości zasądanego zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę, tylko wtedy, gdyby

w wyniku rozpoznania przez niego apelacji okazało się, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, że jest ono rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (vide: wyrok SN

z dnia 18 listopada 2004 roku, I CK 219/04 oraz wyrok SN z dnia 27 lutego 2004 roku, V CK 282/03).

W związku z powyższym nie ma racji skarżący, iż przyznana każdemu z powodów suma zadośćuczynienia jest niewspółmiernie nieodpowiednia do doznanej przez nich krzywdy.

Fakt, iż J. M. w dacie wypadku miał 4 lata i 7 miesięcy nie oznacza, że zupełnie nie odczuł śmierci swojego brata, jak sugeruje to skarżący. Z zeznań J. M., które nie zostały zakwestionowane, wynika, że spędzał czas ze zmarłym tragicznie R. M. (1), grając z nim w piłkę oraz jeżdżąc motorem. Jakkolwiek powód jako dziecko nie był w stanie zrozumieć istoty śmierci R. M. (1), to zgodne

z doświadczeniem życiowym jest, że doznawał bolesnych przeżyć związanych z jego nieobecnością. Wobec tego należało uznać, że zasądzona przez Sąd Rejonowy kwota 15.000 zł jest sumą odpowiednią do rozmiaru krzywdy poniesionej przez J. M. wskutek nagłej śmierci swojego brata R. M. (1), spotęgowanej również przez śmierć innego brata D. M..

Należy także podkreślić, że podnoszony przez apelującego upływ czasu od wypadku z dnia 25 kwietnia 1998 roku i związana z nim minimalizacja emocji po śmierci R. M. (1) nie może przemawiać za odmową przyznania powodom zadośćuczynienia. Stwierdzić bowiem trzeba, że funkcją zadośćuczynienia jest złagodzenie wszelkich doznanych już krzywd, niezależnie od mniejszego nasilenia ujemnych przeżyć na etapie wyrokowania. Powodowie, a spośród nich zwłaszcza T. M. i K. M. (1) odczuwali cierpienie w związku ze śmiercią R. M. (1), a co za tym idzie należy im się zadośćuczynienie z tytułu tych negatywnych doświadczeń. W ocenie Sądu Okręgowego okoliczność wystąpienia z pozwem o zadośćuczynienie po zakończeniu żałoby nie może rzutować na możliwość przyznania odpowiedniej sumy pieniężnej powodom, albowiem brakuje ku temu przesłanek ustawowych. Art. 448 k.c. stanowi, że sąd może przyznać

temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, zadośćuczynienie za doznaną krzywdę. Treść przepisu sugeruje zatem, że chodzi także o krzywdy doznane, które zdążyły już zaistnieć. Poza tym, zgodnie z zeznaniami powodów, ciągle żywa jest u nich pamięć o zmarłym R. M. (1), którego grób odwiedzają na cmentarzu, a więc wypłata zadośćuczynienia powinna złagodzić ich negatywne wspomnienia. Wobec tego w ocenie Sądu Okręgowego nie doszło do naruszenia przez Sąd pierwszej instancji dyspozycji przepisu art. 448 k.c.

w zw. z art. 24 § 1 k.c. poprzez zasądzenie na rzecz powodów odpowiednio kwot: 20.000 zł, 20.000 zł i 15.000 zł.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c., o czym orzekł w punkcie 1) sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i § 6 pkt 5, § 13 ust. 1 pkt 1 i § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t. j. Dz. U. z 2013 r., 461), zasądzając od pozwanego na rzecz powodów kwoty po 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem drugiej instancji.